

hi el FEW (VIII, 1958, 505a45-50, o sigui tot el seu § 1) són recents, amb cita vaga o de valor dubtós (el mateix Wartburg ja reconeix, en el seu fascicle bibliogràfic, que el felibre Rouquier, del lèxic del qual abusa tan sovint, poetastre inexhaurible, alcalde d'un suburbi parisenc, encara que fill de Puissierguier, Erau, sembla fundar-se en lectures de segona mà). El fet és que no hi ha confirmació de tal variant en -g- en els altres dialectes occitans ni en cap altra llengua romànica ni germànica. Augmenta la sospita el fet que en la laconica cita de Raynouard el suposat *peluga* va immediatament seguit per les segures formes verbals *peronga* i *ponga* (aquestes sí en rima), i hi ha lloc a sospitar un error d'escriba per anticipació. En tot cas si *perugar* ha existit ocasionalment serà per contaminació del sinònim *boustigà* amb el qual l'apariona l'article del TdF. El de la -g- és un detall d'importància perquè damunt aquesta base única descansen les penoses combinacions morfològiques de Brüch i Wartburg per fer passar la moneda falsa *PILŪCARE que ens volem fer acceptar. —³ Servigliano *piluccà* «cimare», *piluccu* «cimatura» (ARom. XIII, 262). —⁴ Però Frings, Wartburg i Mitzka hi feren el sord, i el darrer (en el Kluge de 1967) encara continua dient «den oberdeutschen Mundarten fremd». Gamillscheg (Rom. Germ. I, 25) aclareix part dels errors, però insisteix en els restants, i Wartburg en fa sempre menys cas que de les obtuses llurnes de Brüch. —⁵ Diu que també hi ha un pic. *pluc* el 1253, però com a hapax isolat, i sense cita, no sabem si comprovada. —⁶ Porfidiosament, amb un salt mortal darrere l'altre, uns cops de cap, altres de natges: ZRPh. XL, 1920, 312-3, LVII, 331-343; VKR VII, 1934, 251-252.

Pelma, V. *padomàs* (PAELLA) *Pelmodo*, V. *permodol* (MOLLÓ) *Pelmuda*, *pelmudar*, *pelobrat*, *peloià*, *peloià*, V. *pèl* *Pelòria*, del gr. *πέλωρος* 'monstruós' *Peloriar*, V. *oli Pelós*, *pelosa*, *pelosella*, *pelot*, *pelota*, V. *pèl Pelotar*, *pelotó*, V. *pilota Pelovella*, *pèl-ras*, *pèl-rodar*, *pèl-roig*, V. *pèl*

Peltat, i *peltinervi*, formats amb el greco-llatí *pelta* 'escut'.

Peltre 'mena d'estany', d'origen probablement preromà, per al qual veg. DECH, PELTRET, on ja hi ha informació suficient. Hi afegim ara: Variant *piltre* en alguns docs. del S. XVI: «un calse de *piltre*; item una campaneta per toquar a sanctus», a. 1532 (Baraut, *Santuari del Miracle*, 173); «un crucifix de *piltre* ab Nra. Senyora y St. Jo.», 1549 (BSAL VIII, 327a); l'informe que Traver extracta en castellà sobre la fira de Castelló, «feriantes de la indumentaria, de la especiería, de los hierros y el *peltre* de las ollas y los platos» (*Antigs. CastdPna.*, 194), no precisa si es refereix al S. XIX o als docs. de 1411 i ss., que resumeix. El mot està més arrelat en llengües germàniques (potser en relació amb el danès *pjalt* 'parrac, drapot, subjecte menyspreable', pl. *pjalter*; cf. Flasdick (*Buchreihe d'Anglia* II, 133-157) i Mayrhofer (*Altind. Etym. Wb.* II, 247), que descarten la relació amb el scr. *pāñrah*, mot tardà i

suspecte, i les teories de Brüch (l. c., i ZVglSprfg. XLVI, 371ss.).

Men. *peltre* 'gras' no pot venir fonèticament de l'anglès *poultry* (pron. *pòultri*), V. *potina Peltret*, V. *perretre* (TREURE) *Peltrigar*, V. *paltrigar Peltrismeltris*, V. *potina Peltruc*, *peltuc*, V. *paltrú Pelucona*, V. *pela* (PÈL) *Peluda*, *peludella*, *peludenc*, *peludesa*, *peluix*, *pelull*, *pelura*, *pelussa*, *pelussam*, *pelussar*, *pelussera*, *pelut*, V. *pèl*

¹⁰ *Pelutxo* 'mena de bolet' (DAg., no localitzat), potser pres de l'it. *paluccio* 'pal petit'.

PELVIS, pres del ll. *pelvis* 'calderó, bací de metall'.

□ 1.ª doc.: Lab. 1864.

DERIV.: *Pelvià*. *Pèlvic*.

CRT.: *Pelvimetre*, *pelvi-secció*. *Pelvitomia*.

Pemassada, V. *padomàs* (PAELLA) *Pembre*, V. *prémer* + *Pemedalles* (?), V. nota a *penedir*

PÈMFIG, pres del gr. *πέμφιξ*, *πέμφιγος*, 'buf, esbufec', 'butllofa'. □ 1.ª doc.: *Penfiga* [!], 1868, *SLit-Costa*; correcte *DOrt.*] *Pemfigoide*.

²⁵ *Pempa*, creació expressiva.

Pempallina, V. *pagellida* (*pagell*) *Pempinella*, V. *pimpinella* *Pen*, V. *penya*

³⁰ PENA, del ll. POENA, i aquest, del gr. *πενή* 'multa'. □ 1.ª doc.: orígens.

«Per les coses peridors no no vul<I>ams lo goç del durable paradís perdre, ni per les vanitats del secle, qui g<u>ian om a les *penes* d'infern», «quan se dec morir devezí son aver e --- dos besans que li oblidaren, e per aquels --- deg ésser perdud en infern e estec-ne 30 dies en *pena*», *Hom.*, 2r1, 5v3. Amb prou feines cal dir que és un mot molt freqüent en tots els escriptors medievals (Llull, Jaume I, Muntaner, Eiximenis, BMetge ---) i de tots els temps i llocs. La seva vocal, com correspon a oe de la llengua clàssica, o sigui e del llatí vulgar, de la qual ha resultat regularment é en cat. occid. i val., però é general en català oriental, a Barcelona i pertot; tanmateix hi ha é a totes les Balears (BDLC IV, 217; Moll, *Gram. Hist.*, 76), anomalia potser deguda a l'extraordinària influència del llatí d'església i seminari a les Illes (és xocant veure que *AlcM* atribueixi la pron. *pēna* al català or.).

El mot ha estat sempre bàsic i vastament descabdelat en l'ús viu de la llengua, donant lloc a moltes extensions de sentit i aplicacions translàtiques, que hem de deixar on ja figuren en els nostres diccionaris; en el llenguatge popular es multiplicà fraseològicament des d'antic: «—D'ací a demà en aquesta hora, yo-us ne sabré dir tota la veritat. —O desafortunada de mi, e com me dau *penes de dolor* —dix Plaerdemavida—: puix vós sou farta, poc curau dels dejunis, qué voleu tant sperar?», JoMartorell (Ag., § 210, III, 51). Que *pena* s'usi per l'acastellanat 'llàstima' no és sols del cat. central, car així se sent almenys fins a l'Alta Ri-